

Előszó

40 éve már, hogy 1962. január 16-án egy 23 éves makói fiatalember munkába állt a balástyai művelődési házban, s csak egészsége – no meg a friss hatalom – kényszerítette arra, hogy 1991. január 31-én abbahagyja. Majd' három évtizeden át végezte munkáját Balástya javára. Tette mindezt abban a tudatban, hogy ő sem lett próféta maga választotta hazájában. 1983-ban kiadott önfelmérésében írta: *"Szakmai munkám (életformám) elfogadtatása Balástyán máig nem sikerült."*

Azóta tudjuk: sajnos, később sem. A falu társadalma és mindenkori helyi hatalma hol távolságtartással, hol értetlenkedéssel, hol lekicsinyléssel fogadta személyét és munkáját. Visszanézve láthatjuk: talán maga sem tudta (nem is akarta?) önmagát és munkáját elfogadtatni, talán azt hitte, elég jól dolgozni. Nem vágyott "baráti" vacsorákra – többre tartotta a hozzá betérőkkel folytatott őszinte személyes beszélgetéseket. Hiba volt? Tévedett? Ki tudja?

Tény: ellentmondásos megítélését jól jelzi idézett önfelmérésének egy sajátos leltára: *"A társadalom figyelme eddig hét alkalommal fordult felém: négy fegyelmi, egy felmondólevél, egy Szocialista Kultúráért kitüntetés és egy Ifjúsági Díj formájában."* Kell-e mondanunk, hogy a kitüntetések – a később kapott Kiváló Népművelő címmel együtt – országosak, a fegyelmiek pedig helyiek voltak... Korai – 1993. márciusi 3-i – halálában a ténylegesen felerősödő kór mellett mindezek lelki keserősége is benne volt. S még valami: a várva-várt rendszerváltás után látta addigi munkájának szétzüllesztését-szétzüllését; látta, hogy az új helyi hatalom mivé teszi azt a művelődési házat, amelyért nemcsak tudásával, de a többszöri klubépítésnél és a nagy felújításnál fizikai munkájával is dolgozott – amelyért *élt*.

Talán nem véletlen, hogy igazi közege a falu ifjúsága volt, az a generáció, amely koránál fogva még tiszta és ártatlan, tud hinni ideákban, értékekben, s megéri a velük szemben álló felnőttben az őszinteséget, a partneri kapcsolatot. Ezt érezhették (velem és kortársaimmal együtt) azok a fiatalok, akik felszabadultan lubickoltak az országos hírű balástyai klub közösségi életében, élvezték Kiss Pista társaságát, széleskörű műveltségét és humorát, s közben életre szóló értékeket kaptak tőle; ő pedig köztük érezhette azt az elfogadást, amelyre emberként-népművelőként vágyott.

A korosztályhoz való vonzódását szakmai hitvallásaként így fogalmazta meg 1981-ben: *"...a művelődési ház változatlanul szolgálni akarja az ifjúságot, és elsősorban az ifjúságot"*. Így már az sem lehet véletlen, hogy közülük – példáját követve – többen népművelők lettek. Ez a hétköznapi érték közvetítés volt személyiségének egyik nagy varázsa. Ennek jelképe utolsó képünk, amelyet jól láthatóan nem ő fotózott, hiszen ott áll "csapata" egyik tagjaként - boldogan és jókedvűen.

Nincs könnyű dolga a szerkesztőnek, amikor egy ezerszínű személyiség életművének parányi szeletét akarja bemutatni. Kiss István ugyan hivatását tekintve népművelő volt, ám azon utolsó polihisztorok egyike, aki a munkájából adódó milliányi helyzet kezelésén, megoldásán túl a művészet több műfajában otthon volt. Országos hírű amatőrfilmes volt, ifjúkori versei antológiában jelentek meg, kiválóan bánt az agyaggal, a ceruzával, írt humoreszkeket, köszöntőket, s legalább tucatnyi hangszeren játszott.

Itt most azonban a 40 éve közénk érkező fotósra emlékezünk – általa pedig Balástya hétköznapijaira és ünnepeire. Gondoljuk csak meg: jött-ment köztünk egy ember, csattogtatta masináját, mi mosolyogtunk, dolgoztunk, ünnepeltünk – s egyszer csak összeállt egy hatalmas dokumentumtár rólunk, a falunkról.

Az itt közölt fotók zömében a falu 70-es, 80-as éveinek ismert és kevésbé ismert személyeit, eseményeit örökítették meg – kétség kívül – egyetlen időrendben, hiszen egyes évekről több, másokról kevesebb fotó készült. Válogatni pedig csak a létezőkből lehetett.

Többségét maga a szerző feliratozta – kiállítási szándékkal. Láthatóak itt hagyományos portrék, hétköznapi munkafotók, falusi ünnepek képei, klubos életképek. Láttukon nem dolgoztunk esztétikai elemzésbe bocsátkozni. A szakértő szem bizonyára találna jobbat és kevésbé jobbat köztük, s ne tagadjuk: egyikén-másikon visszaköszönnek a régi "termelési fotók" képi megoldásai. Számunkra azonban ezek ellenére, sőt, ezekkel együtt is fontosak.

Fontosak, mert a képek – Kiss Pista szeretettel fényképezett képei – rólunk, balástyaiakról szólnak. Ifjúságunkról, örömeinkről, szerelmeinkről, barátainkról – egy kis falu két évtizedéről a XX. század végén. A képek értéke az idő előre haladtával egyre nő, mert az egykori fiatalból mára szülő és nagyszülő lett – s egyszer emlékké válik minden. Csak egy kis füzet marad rólunk, amelyben majd lehet emlékezni a citerásra, a legendás doktor úrra, az egykori focistákra, a régi klubosokra s a többi falubelire. Évek múltán minderről már csak annyit fognak tudni, hogy: fényképezte Kiss István.

S ha valaki éles emlékezete úgy véli, némelyik fotót más kéz alkotta, nem röstelljük bevallani: meglehet, hiszen pontos leltárat a szerző sosem készített. Mégis úgy hisszük, sem más szerzői jogát, sem Kiss Pista emlékét nem sértjük, ha azzal adjuk közre az itt látható képeket: bizonyosan megfelel az ő szándékainak, s jól megfér e kötetben valódi képeivel együtt. Ez a 100 fotó azonban csak kis része annak a sok száznak, amely arra vár, hogy avatott kezek feldolgozzák és Balástya helytörténeti gyűjteményében méltó helyére kerüljön – hogy unokáink is láthassák.

Mi, balástyaiak pedig mindezért most, utólag e kötettel és a javaslatunkra adományozott Magyar Kultúra Lovagja címmel mondjuk: **köszönjük, Pista!**